

ביאורים

שם א-ד-ני הוא שם מיוחד. אנחנו משתמשים בשם זה כאשר הקב"ה מתגלה אלינו דרך תופעות או חפצים. כאשר הוא מתגלה אלינו בהתגלות נבואית אנחנו פונים אל אותה התגלות, אך בעצם מתכוונים לקב"ה בעצמו. למשל, כשאנו אומרים שצריכה להיות לנו יראת שמים, אין הכוונה שאנו צריכים לירא מהשמים בעצמם. כוונתנו היא שאנו צריכים לירא ממי ששוכן בשמים, שהוא הקב"ה. אנו משתמשים בזה בשפה המדוברת פעמים רבות. למשל, כשאנו אומרים על אדם שהוא חסר גג כוונתנו שהוא חסר בית. אין כוונתנו למשמעות המילולית ולכך שיש לו בית ורק גג חסר מעל לראשו. דוגמה נוספת - כאשר אנו אומרים שהעין רואה ודאי שאין העין הגשמית החומרית רואה, אלא הנפש שמפעילה אותה. כמו שהכינור לא מנגן מעצמו אלא יש כנר שמנגן בו.

אם כן, למה אנו משתמשים דווקא במילים הללו כביטוי למה שמסתתר מאחוריהם ולא באיברים או בחפצים אחרים? הסיבה לכך היא שהם האיברים או החפצים הכי קרובים למי שעומד מאחוריהם. למשל, כשאנחנו רואים מכונית, אפשר לומר שהקב"ה ברא את המכונית. אמירה זו היא נכונה מכיוון שה' ברא את האדם ונתן לו חכמה, ויצירת המכונית נובעת מהחכמה הזו. אך לא נאמר שה' מתגלה דרך המכונית, מכיוון שזו שרשרת סיבות די ארוכה. לעומת זאת, אנו אומרים שה' נמצא בשמים. השמים הם מעשה ידיו של הקב"ה ומכיוון שאין לאדם נגיעה כלשהיא בביראתם נוח לנו לומר שהם בריאת הקב"ה ושהוא מתגלה בהם. כשאנו משתמשים בשם 'אדני' אנו פונים למלאכים או לאנשי קודש או לדברים נוספים שה' מתגלה דרכם באופן ישיר. אנו פונים לאותם דברים, אך מתכוונים בעצם לקב"ה שמסתתר מאחוריהם.

הרחבות

האיטור והסכנה בהסתכלות למקומות רוחניים אסורים

הצורה הרוחנית אשר ראוה היחידים, ונתחת רגליו פמעה לבנת הספיר. בדברי חז"ל מצינו שאותה ראייה של יחידים מהווה דבר בעייתי, כשמגיע בשר ודם לראות דברים שאותם אסור לו לראות.

רש"י על התורה כתב על הסתכלות זו: "ויראו את אלהי ישראל - נסתכלו והציצו ונתחייבו מיתה, אלא שלא רצה הקדוש ברוך הוא לערוב שמחת התורה, והמתין לנדב ואביהו עד יום חנוכת המשכן, ולזקנים עד 'ויהי העם כמתאוננים וגו' ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה המחנה" - בקצינים שבמחנה" (רש"י לשמות כד, י). אדם המביט כביכול ל"אלוהי ישראל", מתחייב מיתה, וכדברי הקב"ה: "כי לא יראני האדם וחי" (שמות לג, כ).

בדומה לזה מצינו בדברי הגמרא: "תנו רבנן: ארבעה נכנסו בפרדס... בן עזאי הציץ ומת... בן זומא הציץ ונפגע... אחר קיצץ בנטיעות רבי עקיבא יצא בשלום". הסביר רש"י: "נכנסו לפרדס - עלו לרקיע על ידי שם... הציץ - לצד השכינה. ונפגע - נטרפה דעתו" (חגיגה יד:).

אדם המביט במקומות שכאלה, עלול להגיע למצב של כפירה בשכינה וכמו שראינו בגמרא שם בעניין אחר, שקיצץ בנטיעות ואמר: "שמא חס ושלום שתי רשויות הן". וכעין זה קרה לאותם שעליהם נאמר שראו את הקב"ה, וכפי שדרשו חז"ל: "ותחת רגליו מלמד שהגיסו דעתו והשוו עליונים לתחתונים" [מכילתא דרשב"י כד, י].

שאלות לדין

הברטנורא מפרש "ומשחקי בקוביא... פסולים לעדות, לפי שאין מתעסקין ביישובו של עולם ואין בהם יראת שמים" מדוע מי שמשחק בקוביה אין בו יראת שמים? יש משחקים שמותר לשחק?

"את ה' אלהיך תירא - לרבות תלמידי חכמים" מהו תוכן היראה כלפי ת"ח? כמה תורה צריך ללמוד בשביל להיות תלמיד-חכם?

אבל אדני הנכתב אלה דלת נון יוד הרי הוא פרמז אל דבר, אף על פי שבאמת הוא שם 'אדני' מרוקם מן הרמז, כי הרמז הוא לצד מסים. ויש שרומזים אל הדברים הנפגעים מן המושמים לו שמוש ראשון, כמו שרומזים אל השכל ואומרים שהוא בלב או במוח, ואומרים 'השכל הזה' והשכל הוא, ואין רמז באמת אלא מה שנגדר במקום, ואף על פי שכל האיברים משמשים לשכל, הרי זה במצוה הלב או המוח, ואל פליו הראשון רומזים שהשכל שם, כך רומזים אל השמים, מפני שהם כלי משמש ברצונו גרדא בלי סבות אחרות ממצעות ביניהם, ואין רומזים אל דבר מהמקורבים, מפני שהם כלים משמשים במצוה סבות אחרות משתלשלות עד אליו, כי הוא סבת הסבות, ויאמר: "הישבי בשמים", "כי האלהים בשמים". ויש שיאמר על דרך העברה: "יראת שמים", "ירא שמים בסתר" ו'מן השמים ירחמו'. וכך רומזים אל עמוד האש ועמוד הענן, ומשתתחיים נכחו, ואומרים כי האלהים שם, כי העמוד ההוא שמוש ברצונו גרדא, ואינו כשאר העננים והאשנים הנקרים באויר מסבות אחרות. וכך רומזים אל "אש אכלת בראש ההר" אשר ראוה המון העם, ואל הצורה הרוחנית אשר ראוה היחידים, ונתחת רגליו פמעה לבנת הספיר, וקראו אותו "אלהי ישראל". וכך רומזים אל ארון הברית ואומרים עליו "אדון כל הארץ", להראות הנפלאות עמו והעדרן בלעדיו, כמו שקוראים העין רואה, והדבר שרואים בו הוא זולתה, רצוני לומר הנפש. ויש שרומזים אל הנביאים והחכמים החסידים, לפי שהם כפלים הראשונים לרצון ה', משמשים ברצונו ואינם עוברים על דבר מצויו, וראו הנפלאות בהם. ובכמו זה הרמז אמרו החכמים: "את ה' אלהיך תירא - לרבות תלמידי חכמים". וראוי מי שהוא בכמו זאת המדרגה שיקרא 'איש אלהים', תאר מקרב מן האנושות והאלהות, כאלו תאמר: האדם האלהי. וכאשר יהיה הדבור עם דבר אלהי שרומזים אליו, יאמר 'אדני', באלף דלת נון יוד, כאלו הוא אומר: אדוני, ורמז אל מה שיגדר במקום דרך העברה, כמאמר "ישב הפרובים", ו"ישב ציון" ו"שכן ירושלים". ורבו התארים והעצם אחד, להתחלף מקום המקבל, כהתחלפות קרני האור והשמש אחת. וזה המשל אינו מתאים לגמרי, אלא אם כן היתה השמש בלתי משגת, ומצאו קרני האור, ולא תשא סבתן אלא בדרך הבאת ראיה.

ברמז אל דבר - שם זה אינו מבטא את המהות אלא רומז לה. **כי הרמז הוא לצד מסים** - הרמז מבטא הגדרה מסוימת. **ויש שרומזים וכו'** - לפעמים הפועל נקרא בשם הנפעל ממנו. **המשמשים לו שמוש ראשון** - נפעלים ממנו באופן ישיר. **כליו הראשון** - המקום הראשון שבו ניכר ומופיע השכל. **המרכיבים** - הנבראים שבארץ, המורכבים מיסודות שונים. **עד אליו** - אל ה'. **דרך העברה** - משל ומליצה. **האשים** - ריבוי של אש. **הנפלאות עמו** - בזמן שהארון נמצא. **קוראים העין רואה וכו'** - כלומר: אנו רגילים לומר שהעין רואה, אך באמת העין היא כלי שהנפש רואה על ידו. **משמשים ברצונו** - מגשימים במעשיהם את רצון ה'. **וכאשר יהיה הדבור וכו'** - כאשר אדם מדבר עם ה' בפני אחד מהדברים המציינים נוכחות אלוהית, הוא משתמש בשם אדנות. **ורבו התארים והעצם אחד** - הקב"ה מתואר בתיאורים שונים, אך עצמותו אחת. **להתחלף מקום המקבל** - התארים שונים מצד ההופעות השונות שנקלטות ע"י האנשים. **קרני האור והשמש אחת** - קרני השמש פועלים בצורה שונה בעצמים שונים, למרות שהם מגיעים ממקום אחד. **בלתי משגת** - מופשטת, ללא יכולת תפיסה רציונלית.